ЕНИ ШЕИРЛӘР

БАҺАР КӘЛИБ

Баһар кәлиб, дағлар башы чәндир, думандыр,
Ағ булутлар санки далға, көј бир үммандыр.
Көј курлајыр, илдырымлар, шимшәкләр чахыр,
Јағыр тез-тез күчлү јағыш, чошғун сел ахыр
Бә'зән күләк уғулдајыр, бә'зән неј чалыр,
Бағчалардан гарангушун сәси учалыр.
Гышын дәрин јухусундан ојаныб мешә
Һәр тәрәфә этир сачыр зәриф бәнөвшә.
Чичәкләнән ағачлара сәпилиб инчи
Артыр јашыл чәмәнләрдә гәлбин севинчи.
Колхозчулар чалышырлар өз ишләриндә,

Бә'зи бағда, бә'зиләри әкин ериндә.
Тракторлар сәһәр эркән чыхыбдыр дүзә,
Тарлаларда, зәмиләрдә кәлир үз-үзә.
Өлкәмизин баһарыны чох севирик биз,
Көзәл баһар јаранмыбдыр кәнчликлә әкиз
Јаз чағында биллур кими парлајанда су,
Санки чошур гәлбимизин јүксәк арзусу.
Баһар бөјүк севинчидир бу хошбәхт элин
Чүнки бизи илк баһара чыхарыб Ленин

М. СЕЈИДЗАДӘ.

СӘНСИЗ

Бә'зән көзләнилмәдән јол үстә дајанарсан,
Динләјәрсән Бүлбүлүн охудуғу «Сәнсиз»и.
Ким билир ки, бу заман нәләр, нәләр анарсан?
Үрәјини охшајыр кәнчлијин һансы һисси?

Мән дә, мән дә севирәм сәнин тәк бу нәғмәни,
Лакин сән динләјәндә бахышларын јол чәкир.
Бахдыгча көзләринә гысганчлыг дидир мәни,
Көрән нәдир гәлбиндә кәзән о дујғу, о сирр?

Мән сәндән ајрыланда о маһныны динләрәм,
Динләрәм эһтирасла, јашарам хәјалынла.
Инди ки, бир ердәјик һеч барыша билмәрәм,
Јол чәкән көзләринлә, бу думанлы һалынла

Нечә олса шаирәм, ахы гәлбим инчәдир,
Билирәм ки, нә заман нә рәнк алар булутлар.
Билирәм кәдәр нәдир, билирәм севинч нәдир,
Билирәм үрәјиндә башгасынын эшги вар.

Н. КӘНЧӘЛИ.

АНАМА

Һәфтәләр чаланды ајын учуна,
Сонунчу вараг да тәгвимдән дүшдү.
Сән дә нәзәр салыб бир анлыг буна
Дедин ки, бу күнләр нә тез өтүшдү.

Ијирми үч јаша кечирәм бу гыш,
Гијмәтли санырам илк кәнчлијими.
Аначан, сәнинсә сачын ағармыш,
Бадам ағачынын чичәји кими.

Сачын ағлығына мән инанмарам,
Ахы, о гәдәр дә чох дејил јашын.
Вахтсыз вәфат этди дејирләр атам,
Сәнин дә фикирдән ағарды башын...

Үрәјин чырпынды оғлум вар дејә
Сынмадын јанында танышын, јадын.
Бөјүјүб о, мәни сахлајар, дејә
Ишләјиб өзкәјә ағыз ачмадын.

Көзләрин долдуса, вурмадын үзә,
Дедин ки, гүссә-гәм сәндән узагдыр.
Һәр гулаг асдыгча о доғма сәсә
Мән элә билдим ки, атам да сағдыр.

Бә'зән јад этдикчә о күнләри мән,
Кечир көзләримдән санки бир јуху.

Али тәһсил алмыш дүнәнки көрпән,
Бу кичик шеир дә онундур, оху.

О, көнүл дә вермиш инди бир гыза,
Севки дә, эшг дә гәлбинә јардыр.
Биз садиг галырыг өз андымыза,
Сиздән бу мәһәббәт бир јадикардыр.

Ијирми үч јаша кечирәм бу гыш,
Гијмәтли санырам илк кәнчлијими.
Аначан, сәнинсә сачын ағармыш
Бадам ағачынын чичәји кими.

Нәриман ҺӘСӘНЗАДӘ.

Кәндә јол да чәкилди

Дағларын дөшүндә балача бир кәнд
Әтраф бүрүнмүшдүр думана, чәнә,
Үзү күнә бахан һәр бир ајнабәнд
Билсәниз нә гәдәр доғмадыр мәнә.
Һәр ил јаз кәләндә күкрәјиб дашан
Бир дағ чајыны да салмышыг бәндә.
Шәфәгләр әләнир јоллара ахшам,
Санки эниб күнәш дағдакы кәндә.
Кечир күнләримиз бир-бириндән ағ,
Колхозумуз варлы, мәһсулумуз бол.

Тәкчә әввәлки тәк кәһнәдир анчаг
Узагдан узаныб кәндә кәлән јол.
Бир күн сәс јајылды дәрәјә дүзә,
Сылдырым гајалар гопду ериндән,
Дағлар машынларла дурду үз-үзә,
Санки гопачагды ер мәһвәриндән.
Гызлар јол үстүнә күлүнклә кәлди
Сәрт дашлар бир анда чеврилди тоза.
Ајная бәнзәјән бир јол чәкилди,
Бизим доғма кәндә, доғма колхоза.
Узаныр кетдикчә чәкдијимиз јол,

Бир башы көјләрлә говушмуш кими.
Јол үстүндә нә даш, нә көлмә, нә кол...
Машынлар шүтүјүб кечир гуш кими.
Илк дәфә кечирәм бу јолдан мән дә,
Дағлара, дашлара нур чиләјир күн.
Дүнән ат белиндә галхдығым кәндә
Достлар, «Победа»јла галхырам бу күн.

Һүсејн ҺҮСЕЈНОВ.

КӨРҮШ

Университет салонунда тәнтәнә вар,
Румынијадан гонаг кәлмиш тәләбәләр.
«Көз үстүндә јериниз вар, әзиз достлар!»—
Дејир бурда һәр тәрәфә салсан нәзәр.
Румын гызы трибунада сөһбәт ачмыш,
Гүдрәтиндән, зәфәриндән өз јурдунун.
Санки мави Дунајын саф суларындан,

Ики дамла көзләринә ахмыш онун.
О, гуртарыр, салон чошур, чошур јенә,
Әл дејилдир, үрәкләрдир алгышлајан.
Бу мәһәббәт дост элиндән дост елинә,
Сулһ гушунун ганадында чатыр бу ан.
Әлимдә бир күл букети јанашырам,
Азад элин азад гәлбли гызына мән.
Элә бил ки, Румынијанын нәфәсини
Дујдум онун һәрарәтли нәфәсиндән.

—Спасибо!—дејиб сыхды әлләрими,
Мави көзләр көзләримә күлүб бахды.
Бу бир кәлмә, бир гүдрәтли булаг кими,
Үрәјиндән үрәјимә сүзүб ахды.
Галиб ордум Румынијаја етирәндә
Әбәди бир сәадәтин мүждәсини,
Биз илк дәфә о заманлар эшитмишик,
Румынларын «спасибо!» кәлмәсини.

Тофиг БАЈРАМОВ.

Тарихи јубилејә һәср эдилмиш пленум

Апрелин 28-дә Киевдә, Украјна Совет Рәссамлары Иттифагынын ики күн давам едән јубилеј пленуму өз ишини гуртарды. Украјна рәссамларынын јубилеј пленумунда иштирак этмәк үчүн бураја, Москванын, Ленинградын, гардаш республикаларын, рәссамлары, һејкәлтәрашлары, тәнгидчи вә сәнәтшүнаслары кәлмишдиләр.

Киев Забитләр Эвинин бөјүк салонунда кечирилән Украјна Совет Рәссамлары Иттифагынын јубилеј пленуму ачыг э'лан эдилир. Рәјасәт һеј'әтиндә ССРИ рәссамлыг Академијасынын президенти, ССРИ халг рәссамы А. Керасимов, ССРИ Рәссамлар Иттифагы тәшкилат комитәсинин катибләри Ушенин, Јар-Кравченко, Налбандјан, ССРИ халг рәссамлары Шовкуненко, Касјан вә башга гардаш республикалардан кәлмиш рәссамлар отурмушлар.

Украјна Совет Рәссамлары Иттифагы рәјасәт һеј'әтинин сәдри, М. Хмелко Украјна дилиндә гыса кириш нитги сөјләјиб, чыхыш үчүн ССРИ халг рәссамы А. Керасимова сөз верди. А. Керасимов рус вә Украјна халгларынын сарсылмаз достлуғундан вә ики гардаш халгын мәдәни әлагәсиндән данышды. Сонра Керасимов Украјна инчәсәнәтинин реалист ән'әнәләри үзәриндә дајанараг, көркәмли Украјна рәссамларынын адыны чәкди, совет инчәсәнәтинин инкишафында Украјна рәссамлығынын көркәмли рол ојнадығыны көстәрди. Сонра гардаш республикалардакы рәссамлыг тәшкилатларынын нүмајәндәләри јубилеј пленумунда тәбрик нитгләрилә чыхыш этдиләр.

Јығынчагда пленума кәлән чохлу тәбрик телеграмлары охунду.

Пленумун иштиракчылары Украјна Совет Рәссамлары Иттифагынын сәдри М. Хмелконун «Украјнанын Русија илә бирләшмәсинин 300 иллији—Украјна, рус вә ССРИ халгларынын милли бајрамыдыр» мөвзуунда вә ССРИ Бәдаје Академијасынын мүхбир үзвү, Татјана Јаблонскаjанын «Украјна тәсвири инчәсәнәт сәркиси» һағгында мә'рузәсини динләдиләр.

Апрелин 28-дә, пленумун сон јығынчағында М. Хмелко чаваб нитги илә чыхыш эдәрәк, гардаш республикаларын јарадычылыг тәшкилатларындан Украјнаја кәлмиш нүмајәндәләрә Украјна тәсвири инчәсәнәт усталары адындан тәшәккүр этди.

☆

Апрелин 29-да гардаш республикалардан Украјнаја кәлмиш гонаглар Перејаслав—Хмелнитскијә кедәрәк, шәһәрин тарихи абидәләринә бөјүк бир марагла тамаша этмишләр.

Перејаслав шәһәри аз мүддәт әрзиндә танынмаз олмушдур. Шәһәрин асфалт дөшәнмиш кениш мәркәзи мејданында 2—3 мәртәбәли көзәл эвләр тикилмишдир. Мејданын гуртарачағында шәһәр совети ичраијјә комитәсинин бөјүк бинасы, онун сағында вә солунда јени меһманхана вә универсал мағаза тикилиб гуртармышдыр.

Мај ајынын ахырларында бураја Совет Иттифагынын һәр јериндән јүзләрлә нүмајәндәләр кәләчәкдир. Шәһәр зәһмәткешләри әзиз гонаглары лајигинчә гаршыламаг үчүн чидди-јјәтлә чалышырлар. Һәр тәрәфдә абадлыг ишләри кедир: күчәләрә даш дөшәнир, бағларын әтрафына мәһәччәр чәкилир, јени павилјонлар тикилир. Перејаслав күчәләриндән бириндә тарих музеји ерләшир. Бурада Украјнанын Русија илә бирләшмәсилә әлагәдар олан бир чох гијмәтли сәнәдләр вә экспонатлар вардыр. Диварда, шүшә архасында Богдан Хмелнитскинин 1654-чү илдә имзаладығы ики сәнәдин әсли тамашачыларын диггәтини чәлб эдир. Инди музеј ерләшән бу эвдә вахтилә бөјүк Украјна шаири вә рәссамы Т. Г. Шевченко јашамышдыр. Музејдә Т. Шевченконун һәјатына вә јарадычылығына даир сәнәдләр вә шәкилләр дә көстәрилир. Совет Иттифагынын 20-дән артыг милләтә мәнсуб олан 200 рәссамы тарихи һадисәләрин шаһиди олан Перејаслав—Хмелнитски шәһәриндән көзәл тәәссүратла Киевә гајытды.

Украјна Совет Рәссамлары Иттифагынын Украјнанын Русија илә бирләшмәсинин 300 иллијинә һәср эдилмиш јубилеј пленуму партијамызын милли сијасәтинин тәнтәнәсинә, совет халгларынын достлуғунун нүмајишинә чеврилди.

М. НӘЧӘФОВ

Киев, мај, 1954.

„Комеди франсез" театрынын гастроллары

Вәтәнимизин пајтахты Москвада вә Ленинградда Франсанын ән мәшһур вә көркәмли театрларындан олан Франса комедија театрынын («Комеди франсез») гастрол тамашалары гуртармышдыр.

Франсанын ән гәдим милли театрынын бу гастроллары театрын һәјатында әһәмијјәтли һадисә олмуш вә совет тамашачыларында бөјүк мараг ојатмышдыр.

«Комеди франсез» театры гастрол күнләриндә Москва вә Ленинград тамашачыларына Франсанын көркәмли комедиографы Ж. Мол'ерин «Тартүф», «Мешшан дворјанлыгда», Ж. Ренарын «Курән» комедијаларыны вә П. Корнелин «Сид» фачиәсини көстәрмишдир.

Гастрола кәлмиш труппанын ичәрисиндә «Комеди франсез» театрынын гочаман артисти Жан Ионел, исте'дадлы характер артист Луи Сен'е, көркәмли актриса Беатрис Бретта, артист Андре Фел'кон, кәнч актрисалардан Анна Дюко, Тереза Марнә вә башгалары вардыр. Труппа тамашаја гојдуғу әсәрләрдә истифадә олунан бүтүн декор вә сәһнә әшјаларыны да өзү илә кәтирмишдир.

Тәшкил олундуғу 275 ил әрзиндә «Комеди франсез» театрынын кечмиш олдуғу бөјүк вә шәрәфли јарадычылыг јолу XVIII-XX әср Франса театр тарихинин ән парлаг сәһифәләрини тәшкил эдир. 1860-чы ил августун 18-дә XIV Лудовикин әмрилә «Комеди франсез» «Крал» театры даһа доғрусу һөкумәт театры э'лан эдилмишдир.

«Комеди франсез» театры тәшкил эдилдији илк илләрдән бурада бир-бирилә мүбаризә апаран ики чәрәјан мөвчуд олмушдур. Бу чәрәјанлардан биринә трагик актјорларын тәрбијәчиси драматург вә режиссор Расин рәһбәрлик этмишдир. Маһијјәти э'тибарилә шәрти бир сәчијјә дашыјан бу чәрәјанын әсас хүсусијјәтләри декламасија, балетдә олдуғу кими һәрәкәтләрин вә жестләрин пластикасындан ибарәт олмушдур. Мол'ер јарадычылығына јахын олан икинчи чәрәјан исә актјор ојунуна вә декламасијаја реалистик тенденсијалар нөгтеји-нәзәриндән јанашмышдыр. Бүтүн 18-чи әср бою «Комеди франсез» театрынын тарихиндә мүтәрәгги рол ојнамыш бу чәрәјанын ән көркәмли нүмајәндәләриндән бири дә Мол'ерин тәләбәси Мишел Барон олмушдур. Бу дөврдә ичтимаи вә сијаси мүбаризә мејданына чеврилән театр буржуа ингилабынын идеоложи чәһәтдән һазырланмасында бир васитә иди. «Комеди франсез» театрынын сәһнәсиндә маарифпәрвәр классисизм үслубу көк салыр. Драматуркијада бу үслубун нүмајәндәси Франса халгынын бөјүк оғлу Волтер иди ки, үмумијјәтлә франсыз театр сәнәтинин инкишафына сон дәрәчә мүтәрәгги тә'сир көстәрмишдир. XVIII әсрдә Франсанын габагчыл трагик сәһнә усталарындан Андриенна Лекуврер, Мари Дюменил, Ипполит Клерон, Анри-Луи Лекен, Жан Ларив Волтер ишинин давам этдиричиләри олмушлар. Бу чәрәјана мәнсуб олан актјорлар халга хидмәт эдән мүбариз театр јаратмаг үчүн чалышмышлар.

Ингилабын илк күнләриндән башлајараг «Комеди франсез» Милли театр адландырылды. Бу вахтдан э'тибарән «гырмызы» вә «гара» актјорлар арасында гызғын синфи мүбаризә башлады. Театры ики зидд чәбһәјә бөлән бу мүбаризә башда Талма вә Дюгазон олмагла «гырмызы» групун Милли театрдан чыхмасилә нәтичәләнди. «Гырмызы» група дахил олан актјорлар Ришел'е күчәсиндә (һазырда «Комеди франсез» театрынын ерләшдији бинада) Республика адына јени театр тәшкил этдиләр. Гыса мүддәтдә бу театр ингилаби классисизмин вә Франса буржуа ингилабынын габагчыл идејаларынын чарчысына чеврилди.

XIX әсрин әввәлләриндә «Комеди франсез» театры бөјүк инкишаф дөврү кечирмишдир. Бу дөврдә көркәмли трагик актјор Талма Франса театр сәнәтиндә бөјүк дәјишикликләр јаратмышдыр. «Комеди франсез» театры сәһнәсиндә көстәрилән бир сыра фачиәләр дә мүвәффәгијјәтлә тамашаја гојулмушдур. Бу п'есләрдә чыхыш этмиш Талма В. Шекспир гәһрәманларынын бачарыглы ифачысы олмушдур.

Москвада «Комеди франсез» театрынын гастроллары Ж. Мол'ерин «Тартүф» комедијасы илә башланмышдыр. Бөјүк драматургун бу өлмәз комедијасына совет тамашачылары бөјүк марагла тамаша этмишләр. Тамашада Тартүф ролунда чыхыш эдән исте'дадлы артист Ж. Ионелин ојуну тамашачылара көзәл тә'сир бағышламышдыр. Ејни заманда Анна Дюко, Жан-Луи Жемма, Мишелин Будә вә башга көркәмли актјорлар да өз ролларыны мәһарәтлә ифа этмишләр. Ж. Мол'ерин «Мешшан дворјанлыгда» комедијасы да өз көзәл бәдии тәртиб вә мә'налы режиссор ишилә тамашачыларын гызғын рәғбәтини газанмышдыр. Ж. Мол'ерин комедијаларынын сонунда актјорлар тәрәфиндән ифа олунан «Мол'ер һаггында» әдәби композисија да көзәл гаршыланмышдыр. Бу композисијада комедијанын бүтүн иштиракчылары франсыз халгынын бөјүк оғлу өлмәз Ж. Мол'ерә өз дәрин мәһәббәтләрини билдирирләр. Гастрол заманы «Комеди франсез» театрынын актјорлары П. Корнелин мәшһур «Сид» фачиәси вә Жүл Ренарын бир пәрдәли «Курән» комедијасыны да јүксәк сәнәткарлыгла тамашаја гојмушлар.

Москва вә Ленинград шәһәрләриндә франсыз артистләринин чыхышларына совет тамашачылары лајиг олдуғу гијмәти вермишләр.

«Комеди франсез» театрынын гастроллары совет халглары илә франсыз халгы арасында мәдәни әлагәләрин мөһкәмләнмәсинә хидмәт эдәчәкдир.

Алағ отлары

(ҺЕКАЈӘ)

I

Пајыз күнләриндән бири иди. Ахшамдан хејли кечмишди. Шә'бан өз эвиндә ајагјалын, башачыг, әјниндә назик шалвар вә көјнәк, пәнчәрәјә дирсәкләниб бағчаја бахырды. Чох гоча олдуғу вә үрәк хәстәлијинә тутулдуғу үчүн тез-тез нәфәси дарыхыр, көксүнү өтүрүр, төјшүјүр вә әлини үрәјинин үстүнә гојурду. Гоча бүкүн-сабаһлыг иди.

Бирдән о, өз-өзүнә дүшүндү: «Көрәсән бу дәлләдуз һарада итиб батды? Элә кечә дә јола дүшмәк оларды. Кечә даһа јахшыдыр. Һәр етәнин көзүнә көрүнмәзди.—Әлини үрәјинин башына гојду.—Уф... Нә јаман ағрыјыр! Элә бил шотәриб бу саат партлајачаг...—һәјәтдән кәлән гоху ну ијләди.—Пуф.. нә пис гоху кәлир?—Сонра кечиб чарпајыда отурду вә дәһлизә сары тышгырды:—Балаханым, ај Балаханым!

Балаханымын сәси кәлди:

— Нә вар, ај киши? Нә истәјирсән?

— Бир бәри кәл көрүм, ај арвад!

Балаханым ичәри кирди вә әлләрини әлләдә-әлләдә сорушду:

— Һә, нә вар, сәнә нә олуб, отағы кәтүрүбсән башына?

Шә'бан чәтинликлә нәфәс алараг:

— Арвад! Бир бурнуну тут пәнчәрәјә, көр нә ији кәлир?—дејә сорушду.

— Нечә јә'ни нә ији кәлир?—деди,—куја билмирсән? Өз әлинлә әкдијин күлчичәјин ијидир дә...

— Бәс андыра галмыш нијә бу чүр ији верир?

— Бый, башыма хејир! Сән нә данышырсан ај киши?

— Бах, арвад,—дејә Шә'бан әли илә пәнчәрәни көстәрди,—сабаһ о вибилләрин һамысыны гырыб тулларсан! Баша дүшдүнмү?

Балаханым даһа да тәәччүбләниб деди:

— Сән нә дејирсән, ај Шә'бан? Орда әтирли күлләр, дадлы мејвәләр, көзәл тәрәвәз вар. Һеч һејфин кәлмир?

Шә'бан сәсини учалдыб наразылығыны билдирди.

— Мәнә кимин һејфи кәлир ки, мәним дә онлара һејфим кәлсин?.. Өзүн кәрдүн ки... бир дәгигәнин ичиндә атдылар мәни сәдрликдән бајыра. Инди су дәјирманында чах-чух эләјирәм.

— Ахы о јазыг күл-чичәјин нә тәгсири вар? Сән ачығыны онлара нијә төкүрсән?—Балаханым кечиб Шә'банын габағында дурду.—Сән нахошсан, ај киши! Узан, јат!

Шә'бан үз-көзүнү туршудараг бағырды:

— Нечә? Узаныб јатым? Бәс о фырылдагчыја ким өјүд-нәсиһәт версин?

Балаханымын көзләри кениш ачылды:

— Фырылдагчы кимдир, ај киши?

— Ким олачаг? Надир!—дејә Шә'бан чаваб верди.

Балаханым кечиб чарпајыда Шә'банын јанында отурду:

— О, фырылдагчыдыр мәкәр? Бәс дустагханадан сонра дүзәлмәјиб?

— Фырылдагчынын лап бөјүјүдүр. Көрмүрсән? Көзләриндән чин төкүлүр. Амнис олмасајды, ону дустагханадан бурахан кимди?

— Ај киши, инди ки, фырылдагчыдыр, бәс нијә онунла отуруб-дурурсан? Нијә онунла пыч-пыч эдиб, нә барәдә исә данышырсан, һә?

Шә'бан Балаханыма өјүд-нәсиһәт верди:

— Бах, арвад! Әввәлән, сән кишиләрин ишинә гарышма. Икинчисинә галанда, бәс нә эдим? Башыма нә күл төкүм? Онда ки, колхозун сәдри идим—бүтүн ихтијар саһиби идим, һамынын карына кәлирдим. Инди ки, дәјирманчыјам—һеч кәсә лазым дејиләм; һамы да мәндән үз дөндәрибдир. Еримә дә кими гојублар? Дүнәнки малчыпиканин бирисини...

Элә бу заман Надир гапыны дөјмәдән чәлд ичәри кирди вә салам верди. Балаханым онун саламыны алды, Шә'бан исә динмәди. О, Надири түлкү нәзәрилә сүздү вә: «Хәтәкарын бир көзләринә бах! Элә бил папушлу шејтан көзүдүр»—дејә дүшүндү.

Надир дә дүшүндү:

«Эһ, кафтарын бири кафтар! Саг ерин гарнынын алтындадыр—ону да ки, өркән кәсиб... Бүкүн-сабаһлыгсан...»

Бирдән Шә'бан Надирин үстүнә гышгырды:

— Јахшы, бир де көрүм һарада вејилләнирдин?

— Вејилләнмәјирдим, Шә'бан әми, вачиб бир мәсәләни өјрәнирдим,—дејә Надир ону сакит этмәјә чалышды.

Шә'бан чарпајыдан чәтинликлә галхараг, кәлиб стол башында отурду вә Надири јамсылады:

— Вачиб... вачиб... Отур көрүм!

Надир отурду вә башы илә Балаханыма ишарә этди.

Шә'бан ишарәни баша дүшдү вә:

— Балаханым, сән кет өз ишини көр,—деди.

Балаханым, динмәз-сөјләмәз дуруб дәһлизә чыхды. Шә'бан сөзүнә давам этди:

— Һә, даныш көрүм, нә тәзә хәбәр өјрәнибсән?

— Достун шәһәрдән гајыдыб.

— Һансы достум? Мәним инди достум һаны?

— Нечә јә'ни һансы достум? Чавадов!..

— Һә, нә олсун кәлиб? Көзүмүз ајдын!—дејә Шә'бан додагларыны бүздү.

Надир әлләрини овушдура-овушдура изаһ эләмәјә башлады:

— Сән бир гулаг ас да!... Һесабдар Гәриб дејир ки, Чавадов агротехники курслар үчүн чохлу китаб кәтириб, назирлик колхозумуза ики јүк машыны вериб. Һејванлары сағмаг вә суламагдан өтрү автоматик машынлар алыб. Шәхсән өзү үчүн дә драп палто, трико кастјум, лак туфли, гәшәнк галстук....

Шә'бан онун сөзүнү кәсәрәк:

— Јахшы, јахшы, бәсдир!—деди—Үрәјими буландырма! Бир де көрүм о малчыпиканин әһвалы нечәдир? Овгаты тәлх дејил ки?

Надир бир гәдәр күмраһлашараг деди:

— Гәриб дејир ки, заһирдә кефи көкдүр, амма батиндә гәм-гүссәли адама охшајыр.

— Аһа.... Демәли, мән дүз баша дүшмүшәм—шәһәрдә ону бәрк данлајыблар,—деди.

— Нәдән өтрү?—дејә Надир сорушду.

— Нечә јә'ни нәдән өтрү? Чамааты әлә салдығы үчүн. Көрмүрсән? Һәр шеји машынлашдырыр. Памбығы да машынла әк, тахылы да, картофу да. Һејвандарлығы инкишаф этдир, сағмаг үчүн, суламаг үчүн, нә билим даһа нәдән өтрү јени машын ал. Бунун һамысынын пулуну да чамаатдан чыхарт.

— Элә шејми олар, әми?—дејә Надир еһтијатла дилләнди.—Ахы, о шејләрә верилән пуллар колхозун үмуми бүдчәсиндән кедир. Машыны да, дејирләр, алыр ки, чамаата хејри олсун.

— Ај гандын һа!—дејә Шә'бан әлини әлләтди.—Сән нә ганырсан?! Мәнә Шә'бан дејәрләр, эј! Филанча шеј алырам, нә билим, машын-мушун алырам—дејиб һәгиги мал гијмәти әвәзинә чамаатдан бирә он гијмәт алыб чибиштана өтүрмәк—бу Шә'бан әмин үчүн кизли мәсәлә дејил. Мән чох көрмүшәм белә шејләри. О достчугазым јазыг кәндлинин башына мин бир ојун ачыр...—Шә'бан әлини үрәјинин башына гојду.—Уф... нә јаман санчыр!—сонра галхды, тахчадан көһнә бир говлуг кәтүрүб кәлди вә јенә стол башында отуруб, говлуғун ичиндән бир кағыз чыхартды.—Бах, сәнә дедијим әризә һазырдыр, чохлу имза топламаг лазымдыр. Баша дүшүрсәнми?

Надир кағызы ондан алыб нәзәрдән кечирди.

— Нә көзәл хәтт илә јазылыб! Кимдир јазан?

Шә'бан бағырды:

— О сәнин ишин дејил. Донуз кими һәр ерә бурнуну сохма! Һәлә бир мәнә де көрүм лазыми гәдәр имза топлаја биләчәксәнми?

— Нә гәдәр лазымдыр, ахы?

— Нә гәдәр чох олса, бир о гәдәр јахшыдыр.

— Чалышарам ки, чох олсун...

Шә'банын ејни бир гәдәр ачылды:

— Бах, бу сөзүн хошума кәлди. Өмрүндә һеч олмаса бир дәфә ағыллы данышдын.

Надир шәлләниб быгларыны тумарлады, боғазыны арытлады:

—Иһи... иһи!

Шә'бан өјүд-нәсиһәтини давам этдирди:

— Сабаһ дан ери ағаранда дуруб јола дүшәрсән. Бирбаш тарлалара—бригадалара, мангалара кедәрсән. Анчаг еһтијатлы ол, һа! Зарафат дејил!

— Баш үстә, Шә'бан әми, баш үстә, сән архајын ол!

— Бир дә о кешикчи Сәфәр вар еј, онун јанына кедәрсән. О, һәвәслә гол чәкәр. Чүнки Чавадовла арасы јохдур. Эв тикдирәндә онун кәлинини ишә чыхмадығы үчүн бәрк данламышды.

— Бәли, баша дүшдүм, о гәдәр дә ганмаз дејиләм...

Шә'бан дәһлизә тәрәф гышгырды:

— Ај Балаханым! Чајын јохдур?

Балаханымын сәси кәлди:

— Вар. Кәтиримми?

— Кәтир!

Надир әлләрини овушдурараг, сүн'и бир утанчаглыгла:

— Јахшы, Шә'бан әми, мәнә бир аз чиб хәрчлији...

Шә'бан тәәччүблә онун үзүнә бахды:

— Нә чиб хәрчлији? Пијада кедиб, пијада да кәләчәксән. Даһа чиб хәрчлији нәјинә лазымдыр?

— Бәс... Папирос, чај, филан...

— Јох, ашна, үз вурма! Нар килоси кими шаһад буғдасындан үјүтдүјүм ундан дүнән ағзына кими долу бир чувал вермишәм, бәсиндир.

Бу арада Балаханым чајникләри кәтириб чај сүзмәјә башлады. Шә'бан көзләрини ерә дикиб фикирләшди: «Һәрчәнд бу намәрди көндәрирәм, анчаг үрәјим нараһатдыр. Көзләриндән көрүрәм ки, бадалаг кәләчәк. Кефсиз олмасајдым өзүм кедәр вә бу ишә бир әнчам чәкәрдим».

Ејни заманда Надир дә дүшүнүрдү: «Доғрудур, бу ишә гол гојурам, анчаг чох горхурам. Бир хата үз версә, бу гоча кафтар мәни бөһтан атачаг, далымда дурмајачаг...»

II

Јахынлыгда кениш бир памбыг тарласы көрүнүрдү. Памбығјыған машын вә бир нечә адам ләчәк кими ачылмыш мәһсулу топлајырды. Бәридә памбыг тајалары галанмышды. Гоча кешикчи Сәфәр, чијниндә түфәнк кешик эдирди.

Гоча јашыл ағачлар архасындан көрүнән ағ эвләрә бахырды. Бу эвләр, Чавадов кәндә кәлдикдән сонра тикилмишди. Онлардан бири дә гоча Сәфәрин иди. О, элә бу сәһәр јени мәнзилинә көчмүшдү. Инди о, ишдән сонра бурадан ајрыланда, гарысынын һүндүр ејвана чыхыб, лап кәнчлијиндән адәт этдији бир гајда илә, әринин јолуна бахачағыны, даһа сонра јени мәнзилдә јени бир һәвәслә она нечә гуллуг эдәчәјини хәјалына кәтирирди. Өзүнүн «ај арвад, чаванлашыбсан һа, јаман гывраг тәрпәнирсән» дејәчәјини фикирләшдикчә күлүмсәјирди.

Сәфәр бир аз да кешик этдикдән сонра памбыг тајасынын јанына гајытды. Узагда бир атлы көрүндү вә сүр'әтлә памбыгјыған машынларын јанындан кечди. Колхозчулар ону саламладылар.

Гоча кешикчи, Чавадову һәлә узагдан таныды. Кәнч сәдрин меһрибан чеһрәси гочанын хәјалында чанланды. О, Чавадовун кәндә кәлдији илк күнләри хатырлады. Онда енинчә чүчәрмиш памбығы алаг оту басмышды. Кечән күнүзә гатыб тарлалары бу алачы отлардан тәмизләмәк, узун јағышдан сонра тәһлүкәни арадан галдырмаг лазым иди. Һамы көмәјә тәләсирди. Сәфәр дә кетди. «Јолдаш сәдр, бу памбығын дилини мән дә билирәм,—деди,—гој мән дә гошулум бу чамаата». Чавадовун үзүндә хош бир тәбәссүм ојанды: «Сән кет, өз усталарына көмәк элә, Сәфәр әми,—деди,—кечәләр кешикчилик эләдијин бәсдир. Чаванларымыз һәр шејин өһдәсиндән кәләрләр. Сән эвини тез һазырла ки, сонра пајызын јағышына галар, тикилиб гуртармаз».

— Ахы, ај бала, чаванлар дејәндә онлар машын дејилләр ки...

— Ејби јохдур, Сәфәр әми, јорулардар—кедиб сәнин тәзә мәнзилиндә гонаглығында ејиб динчәләрләр. Элә мән өзүм дә кәләрәм.

....Тәһлүкәнин гаршысы алынды—тарлалар алаг отларындан вахтында тәмизләнди. Һәлә памбыг да вахтында вә иткисиз јығылыб дөвләтә тәһвил верилди. Колхоз јахшы кәлир газанды. Анчаг Чавадов өз вә'дини јаланчы чыхыб. Сәфәр әминин јени мәнзилинә гонаг кәлмәди. Бу ахшам исә о, мүтләг кәләчәкди; Сәфәр әми, онунла сөһбәт эдәчәји саатлы сәбирсизликлә көзләјирди.

(АРДЫ 4-чү СӘҺИФӘДӘ)